

“Cap democràcia europea va fer res contra Franco”

El 6 d'agost de 1964 els camarades li donaren un bitllet de tren perquè aquella nit abandonara París. Stuart Christie (Glasgow, 1946) va encendre llavors una cigarreta. Els seus companys trencaren en crits d'espant: la cambra era plena d'explosius per a matar Franco. Però el dictador no va morir en aquell pla. Christie, tampoc.

“Eren les 9.45 del matí de dimarts 1 de setembre de 1964 i em trobava al Tribunal Permanent Militar del carrer del Reloj de Madrid davant un consell de guerra, cas número 1154-64, acusat de bandit i terrorista”, comença el nou llibre de memòries de Stuart Christie, *Granny made me an anarchist* (“L'àvia em va fer anarquista”). “La policia secreta feixista m'havia arrestat unes setmanes abans en possessió d'explosius plàstics i detonadors destinats a fer volar el dictador Franco i el seu cercle íntim a la llotja reial del Santiago Bernabéu durant la final de la Copa del Generalísimo. La pena per aquest delictes era la mort a *garrote vil*. Només hi havia una mirada amable, la de ma mare, l'única dona a la sala. Enfront nostre hi havia un retrat: el general Francisco Franco, un híbrid entre Oliver Cromwell i Torquemada...”.

—Al capdavant, jo no l'haguera assassinat per pròpia mà, perquè vaig fer solament de correu. Fernando Carballo era qui havia d'accionar la bomba; era fuster i tenia accés directe a la llotja del cap d'estat.

—Aquest no és el primer llibre on relata l'aventura d'atemptar contra Franco. Sembla que ha creat afició, no és així?

—Fa una vintena d'anys, Michael Joseph, l'editor comercial més important del Regne Unit en aquell mo-

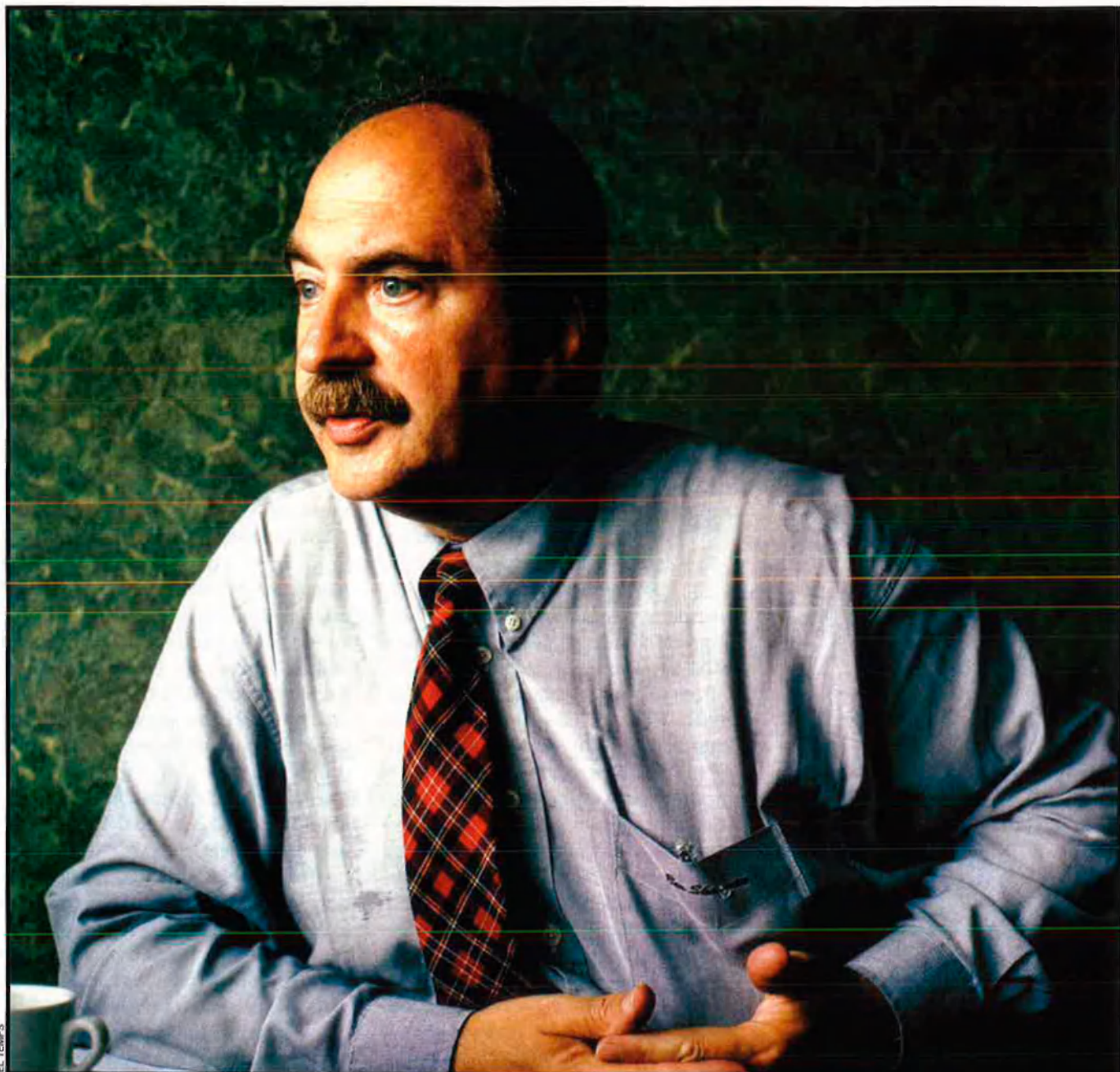
ment, em va encarregar que escrigués la meua autobiografia. Tanmateix, en llegir-la, va trobar-la tan radical que refusà la història. Un grup editor anarquista de Seattle, Partisan Press, va ser qui tirà endavant el llibre. Així vaig començar les meues memòries. En aquesta edició de *Granny made me an anarchist* hi ha més investigació, de llarg. És un llibre interessant per més d'una raó.

—Per Stuart Christie, continua sent la missió de “matar Franco” tan emocionant com per als lectors?

—No particularment... en el sentit que jo no visc en el passat. El meu arrest i la presó a Espanya m'agafaren en una edat formativa. Això sí, jo a penes tenia divuit anys i, sens dubte, van formar el meu caràcter.

—A la premsa britànica i espanyola ha dit que prefereix no haver tingut èxit l'any 1964. Ara bé... puc fer-li un comentari personal? Els meus pares sempre han lamentat que Franco morís al llit.

—Sí, Franco va morir al llit, però —afegeix amb contundència— va patir, tingué una mort llarga i agònica; supose que algun consol hi podem trobar! El resultat d'haver assassinat Franco no el coneixerem mai, sap vostè?, allò que sé del cert és que mentre vaig ser pres polític hi hagué protestes pertot arreu i la premsa internacional va ser molt dura, va avergonyir els qui tàcitament donaven suport al règim.

EL TEMPS

“Anarquisme és educació i persuasió, no coerció. La resistència armada és una solució només quan les institucions de l'estat barren la millora de la condició humana.”

—Com arriba un xicot de Partick [el barri obrer de Glasgow] a militar en l'oposició a la dictadura a Espanya?

—El crim legal contra dos joves anarquistes [Joaquín Delgado i Francisco Granado] va ser com un colp per a la meua consciència. Aquest parell no havia causat víctimes, destrossaren la Direcció General de Seguretat i una seu del Sindicat Vertical, res més. Em sentí empenyat a venjar-los.

Per una altra banda, la Guerra Civil espanyola i la revolució tenien molt de pes en la cultura política del meu entorn: molta gent havia ingressat en les Brigades Internacionals i les columnes de milicians per combatre el feixisme. En el cinturó industrial escocès hi havia una forta tradició anarquista i els sacrificis i els èxits de la revolució d'entre 1936 i 1939 s'havien convertit en una llegenda.

Quasi trenta anys després de guanyar la guerra, Franco encruelia la repressió, torturava sindicalistes i els assassinats continuaven. I cap de les democràcies d'Europa feia res... és clar que no teníem la doctrina de la “invasió preventiva” de George W. Bush i Tony Blair.

—Així, la derrota de la República espanyola fou conseqüència de la nul·la ajuda exterior.

—N'hi ha més d'una resposta. La senzilla, és a dir, que el poble armat amb la CNT anarcosindicalista havia vençut els rebels franquistes i havia engegat una revolució històrica, però el Partit Comunista d'Espanya i la burgesia republicana es preocuparen més d'ensorrar-la que de combatre el feixisme.

—Des de Perpinyà va entrar a Girona i Barcelona, i, acte seguit, anà a Madrid. La realitat que trobà li confirmava la justícia de la seua missió?

—Oh, absolutament! Hi hagué dues imatges que reforçaren la meua visió de la natura clerical i violenta del règim: les parelles sinistres de la Guàrdia Civil amb els tricorns brillants i la multitud de capellans que caminaven en grup i omplien els carrers. Era sufocant.

—Quina havia estat la seua experiència política fins aquell dia?

—Amb quinze anys havia estat un dels Joves Socialistes del Partit Laborista de Glasgow, però aviat em vaig veure immers en les baralles partidistes i, certament, allò donà aire a les meues aspiracions llibertàries. El sentit de justícia i igualtat que es respiraven a Escòcia eren explotats pels polítics locals, interessats més en el mercadeig electoral i la poltrona. Jo creia en la perfectibilitat de l'home, la necessitat d'actuar d'acord amb la pròpia consciència... sona una mica a sermó, veritat? Bé, ací és on entra la meua àvia. Em considere ateu, però, ho vulga o no, he estat educat en el presbiterianisme. El meu destí natural, doncs, era el llibertarisme socialista i no el Partit Laborista, per descomptat.

—En la seua joventut compartia les opinions amb amics i familiars? Tinc entès que a la seua mare li digué que anava a la verema francesa quan emprengué la seua "missió" a París.

—Exactament... Bé, jo era radical, em movia en àmbits radicals i tenia amics radicals. Ens agradava la música i les xiques, però també la política; tot el que fèiem tenia una part de compromís.

—Tanmateix, una vegada en presó, va ser precisament una carta de la seua ma-

"Cuba sempre ha estat l'únic país amb collons per dir 'no' als Estats Units"

re a Franco la que el va salvar de morir a Carabanchel, oi?

—Mire, per mi fou una cosa molt seriosa. Fins que no vaig tenir segur que la contestació a la carta de mare seria positiva, no hi accedí. Llevat d'això, evidentment, va ser un acord diplomàtic. Franco va pretendre rentar-se la cara cedint en aparença als precs d'una mare desesperada... malgrat que no va escoltar mai ni una de les centenars de milers de mares espanyoles. Crec que el marquès de Villaverde va tenir la idea que ma mare es criguera aquella carta. La veritat és que el règim es moria de ganes d'entrar al Mercat Comú i potser el Govern britànic va representar alguna cosa al respecte.

—Entre la presó i l'exili voluntari a l'illa d'Orkney, a la seua tornada, es quedà sense joventut.

—I ara! No, jo vaig emprar molt bé la meua joventut, després de Carabanchel i abans. Recorde els anys cinquanta i seixanta com un temps apocalíptic governat per polítics mesquins. Hi havia un buit enorme en l'espai de l'alternativa i nosaltres teníem tant d'entusiasme que pensàvem que el futur era nostre. Mai no paràvem d'empescar-nos una o altra activitat. Alguna cosa de bona en sortí de tot allò: férem recular l'exèrcit nord-americà de Holy Loch [fa referència al Comitè Escocès dels 100]. Era molt greu això de tenir una base de submarins Polaris a casa nostra, perquè col·locava Glasgow en el primer objectiu de qualsevol atac nuclear soviètic. Hi havia un sentiment anti-nord-americà bastant ampli, provocat per les polítiques agressives de Kennedy, tot allò de l'operació Bahía de Cochinos d'abril del 1961 i l'intent d'enlair

Cuba. Castro era autoritari ja aleshores, però Cuba sempre ha estat l'únic país amb collons per dir "no" als Estats Units. Cuba serà sempre un referent revolucionari.

La passivitat d'altres organitzacions m'exasperava. No vaig anar mai a perdre el temps amb assegudes populars. Els del Comitè publicàvem directament la localització dels refugis militars secrets a Escòcia, i s'ha acabat el bròquil.

—Polítics mesquins, sentiment anti-nord-americà... aquestes crítiques resulten familiars avui al Regne Unit. Tan poc han canviat les coses?

—Sí, sí que han canviat. Ara són molt més clares. Particularment, pel que fa al paper hegemònic dels Estats Units.

—Per què va marxar a Orkney?

—La raó és ben simple. Una vegada a casa, em tornaren a empresonar relacionant-me erròniament amb l'Angry Brigade ["Brigada Empanyada", una milícia anarquista urbana] i vaig adonar-me que seria sempre víctima propiciatòria si no escampava el poll.

Me'n vaig anar a Orkney, a l'exili com ha dit vostè adés. Encara que jo no li diria exili a muntar una editorial [Cienfuegos Press Print] i editar dues revistes i un periòdic. Va ser un període tremendament productiu. Sobretot perquè vaig descobrir què era el que em feia feliç. En Cienfuegos es va fer la versió anglesa del diari soviètic *Pravda* i, després de la desfeta de l'URSS, l'edició en anglès de l'únic diari rus independent, *Argumenti I Fakti*: arribàrem a tenir una llista de subscripció de 32 milions de lectors arreu del món!

—O siga que el vertader trajecte de tornada va ser de la dinamita a la lletra impresa.

—Anarquisme és educació i persuasió, no coerció. La resistència armada és una solució només quan les institucions de l'estat barren la millora de la condició humana. Continue sent anarquista jo, eh!

Victorià Jiménez
(Londres)